

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2016-2021

**Havet og kysten mellem Præstø Fjord og
Grønsund**

Natura 2000-område nr. 168

Habitatområde H147

Fuglebeskyttelsesområde F84 og F89

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2016-2021
Havet og kysten mellem Præstø Fjord og
Grønsund
Natura 2000-område nr. 168
Habitatområde H147
Fuglebeskyttelsesområderne F84 og F89

Emneord:

Habitatdirektivet, fuglebeskyttelsesdirektivet,
Miljømålsloven, Natura 2000-plan.

Udgiver:

Miljø- og Fødevareministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljø- og Fødevareministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2016

ISBN nr.

978-87-7091-862-6

Dato:

April 2016

Forsidefoto:

Strandenge med loer på Nyord
Foto: Christian Nicolajsen

Resume:

Natura 2000-plan for Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund (nr. 168). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede naturtyper og arter beskrives. Der er foretaget tilstandsvurdering af levesteder og naturtyper, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne.....	6
1.2 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus	7
2. Områdebeskrivelse.....	8
Områdets udpegningsgrundlag.....	10
2.1 Tilstanden for områdets udpegede natur	11
2.1.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand.....	11
2.1.2 Sønaturtypers tilstand	12
2.1.3 Arts levesteders tilstand.....	13
2.1.4 Ynglefugles levesteders tilstand	14
3. Målsætninger	15
3.1 Overordnet målsætning for Natura 2000-området	15
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter	16
3.3 Modstridende naturinteresser.....	17
4. Indsatsprogram.....	18

En målrettet indsats for dansk natur

Miljø- og Fødevareminister
Esben Lunde Larsen

De 252 Natura 2000-områder indeholder nogle af Danmarks største og mest værdifulde naturområder. De ligger fordelt i hele landet fra nord til syd og øst til vest og repræsenterer en stor del af den danske biodiversitet. Hvert område har en plan, og nu offentliggøres Natura 2000-planerne for 2016-21.

Natura 2000-planlægningen blev iværksat af VK-regeringen i 2004 med nationale mål for gennemførelse af EU's naturdirektiver og tilskud til de lodsejere, der vil være med.

I planperioden 2016-21 vil der i halvdelen af Natura 2000-områderne være nye og mere grundlæggende indsatser for at sikre noget af Danmarks bedste natur. I de øvrige områder skal den indsats, der allerede er planlagt færdiggøres og vedligeholdes. Der er med de nye planer i særdeleshed fokus på de frivillige plejegræsordninger og en forbedring af tilskudssatserne hertil.

Fokus for indsatsen i perioden 2016-21 er:

- At færdiggøre og konsolidere indsatsen fra den første generation planer.
- At fortsætte arbejdet med at sikre naturpleje på de arealer, hvor det er nødvendigt for at sikre og forbedre naturtilstanden.
- At der i et mindre antal områder startes en indsats for at forbedre naturen gennem sammenkædning af eksisterende og særlig sårbar natur.
- At sikre en indsats mod invasive arter og målrettet forbedre levesteder for bl.a. truede ynglefugle.

Frivillighed er hjørnестenen i gennemførelse af planerne for at fastholde den positive lodsejertilgang til sikring af naturen. Lodsejere og kommuner har allerede vist, at de gerne vil være med og har i stort omfang gennemført en målrettet naturindsats.

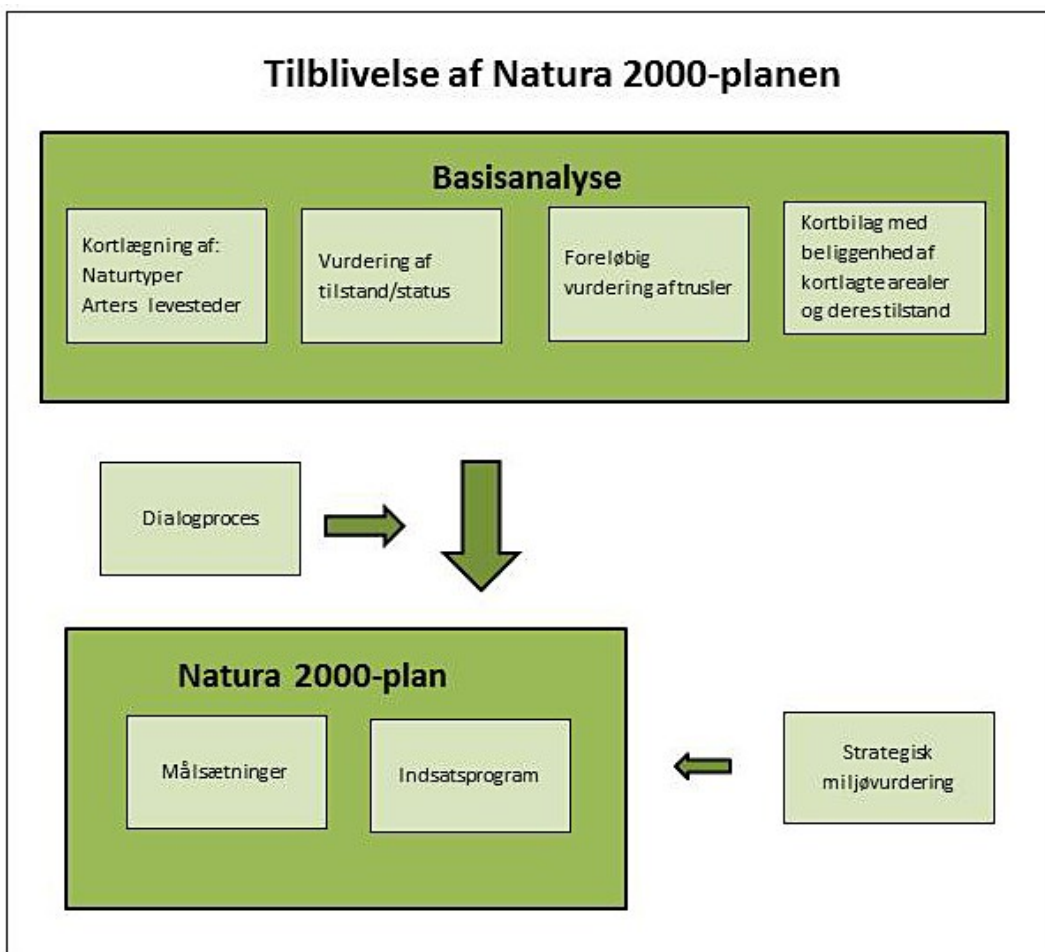
Jeg takker for de mange synspunkter og forslag, som lodsejere, kommuner og foreninger har bidraget med undervejs i den lange planproces. Der er også rejst spørgsmål, som ikke direkte vedrører planlægningen; men som er centrale for den danske gennemførelse af EU-forpligtigelser. Det gælder f.eks. spørgsmål om regulering af husdyrbrug, afgrænsning af Natura 2000-områder og om bestemmelsen af de enkelte naturtyper. Spørgsmål som Miljø- og Fødevareministeriet belyser og håndterer i anden sammenhæng.

Jeg ser frem til, at alle parter fortsat gør en indsats for at sikre vores natur og bidrager til den fortsatte diskussion af mål og midler i naturforvaltningen.

1. Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver ([fuglebeskyttelsesdirektivet](#)- og [habitatdirektivet](#)) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for en række naturtyper og arter, som på europæisk plan er sjældne, truede eller karakteristiske. Det sker ved at imødegå væsentlige negative påvirkninger og ved at opnå og sikre en god eller gunstig naturtilstand bl.a. gennem hensigtsmæssig forvaltning af de udpegede Natura 2000-områder. Med en målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens biologiske mangfoldighed.

Med henblik på at fastsætte de langsigtede mål og prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen efter bestemmelserne i [miljømålsloven](#) og [skovloven](#) en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de 252 udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen revideres hvert 6. år, dog gælder planlægningen for de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer (skovloven) for 12 år. De langsigtede mål gælder for flere planperioder, mens retningslinjerne for indsats revideres i hver planperiode.

Processen i tilblivelsen af en Natura 2000-plan

Den foreliggende plan afløser i 2016 den gældende Natura 2000-plan 2010-15 efter miljømålsloven, idet indsatsprogrammet for planperioden 2010-15 forudsættes gennemført indenfor den gældende planperiode (jvf. denne plans indsatsprogram, afsnit 4), mens de dele af planerne, som er udarbejdet efter skovloven gælder fra 2010-21. Denne plan er således 2. generation af Natura 2000-plan for arealer, der ikke er omfattet af skovloven.

På grundlag af erfaringerne med de første Natura 2000-planer reviderede folkettinget i 2013 miljømålsloven med henblik på at sikre en bedre dialog og inddragelse i Natura 2000-planlægningen og i gennemførelsen af planerne. Desuden er der indgået aftale mellem regeringen og Kommunernes Landsforening om, at 2. plangeneration i højere grad skal tage afsæt i mål- og rammestyrt af kommunernes gennemførelse af planerne. I denne plan kommer det til udtryk i rammerne for planperiodens indsats.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte beskyttelsesområde; men bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper, som forekommer i områderne. Natura 2000-planen har fokus på arealrelaterede indsats og rummer ikke indsatskrav vedrørende vandkvalitet, som sikres gennem vandplanlægningen, ligesom der heller ikke stilles konkrete krav til reduktion af kvælstofdeposition, som ligeledes reguleres ad anden vej, ikke mindst gennem husdyrgodkendelsesloven.

1.1 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Denne plan vedtages i 2016 og erstatter Natura 2000-plan 2010-15, hvorefter kommunerne udarbejder bindende handleplaner med fokus på opgavefordelingen mellem myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatsen. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind. Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-området forvaltning, heller ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelle konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

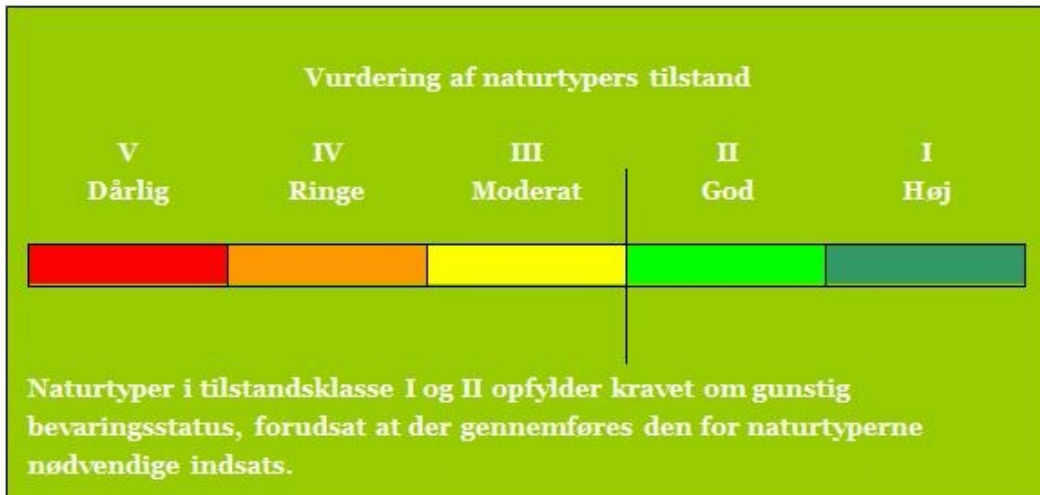
Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlag for handleplan, samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsats i området. Retningslinjer for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer, der er gældende til og med 2021, er indskrevet i Natura 2000-plan 2009-15 for området.

1.2 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundes udpegningen af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag, og der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper og nogle arter udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 815 af 27. juni 2007 med senere revisioner om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift har gunstig bevaringsstatus, mens der for naturtyper eller arters levesteder i tilstandsklasse III-V typisk skal gennemføres en større indledende forvaltningsindsats, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet på sigt.

Tilstandsklasser for naturtyper

De enkelte parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses, hvilke tiltag der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arternes levesteder.

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-område Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund består af et habitatområde og to fuglebeskyttelsesområder. Mål og indsats for udpegningsgrundlaget for henholdsvis habitatområdet og fuglebeskyttelsesområderne gælder kun for arealer inden for den pågældende udpegning.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af et stort antal kystnaturtyper og af levesteder for en lang række overvejende kysttilknyttede arter. Det drejer sig om strandvolds- og klitnaturtyper, men også om ferske lavbundstyper og overdrevs- og hedetyper, der i dette område typisk findes udviklet på gamle strandvolde. For arternes vedkommende drejer det sig særligt om ynglefugle som terner, vade- og andefugle samt om en lang række kystfuglearter, der anvender Natura 2000-området til rast og fødesøgning i forbindelse med trækket. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af disse og af en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Præstø Fed er en af de store strandvoldsdannelser i Natura 2000-området. I forgrunden til højre øen Maderne, som er en vigtig ynglelokalitet for kystfuglearter. Foto: Jan Kofod Winther

Natura 2000-område 168 har et areal på 32.972 ha. Hovedparten af området er marint, landarealet andrager 4.200 ha. Skovarealet er på 902 ha, heraf 672 ha med fredskovspligt. 556 ha er statsjet. Området består af habitatområde H147 og fuglebeskyttelsesområderne F84 og F89. Natura 2000-område 168 er et af de Natura 2000-områder i Danmark, der er rigest på internationalt beskyttelseskrævende naturtyper og arter. Området afgrænses som vist i basisanalysen.

Den marine del af området er meget varieret og rummer fem forskellige marine naturtyper. De meget varierede strømforhold bidrager til et afvekslende kystlandskab. Flere steder, men tydeligst på Ulvshale-Nyord og Præstø Fed, er der dannet krumodder med rullestensstrandvolde og klitter samt finkornede vader, hvor der er strømlæ. Generelt udgøres landarealet i Natura 2000-området af langstrakte og mere eller mindre smalle kyststrækninger.

De lavvandede kystnære farvande er internationalt vigtige som fødesøgningsområde for store flokke af bl.a. knopsvane, blishøne, hvinand, toppet skallesluger og stor skallesluger. Fåtalige og sårbare fuglearter som klyde, brushane, splitterne, fjordterne, havterne og dværgterne udnytter lavvandede områder til fødesøgning og ubeboede øer og holme som yngleplads. Spættet sæl yngler i området. Havørn og vandrefalk er nye ynglefugle i området.

Strandvoldsfladerne på Nyord, Ulvshale, Præstø Fed og ved Fanefjord rummer en mangfoldighed af habitatnaturtyper. På de yngste dannelser er der stenstrands- og klitnaturtyper, mens der på de ældre dele af strandvoldene har udviklet sig hede, overdrev og skovnaturtyper. I lavningerne er der rigkær og, hvor der er saltpåvirkning, strandeng. Næsten 5 % af Danmarks strandengsareal findes i dette Natura 2000-område. Naturtyperne findes ofte i komplekse mønstre bestemt af strandvoldsforløbene og af driften. På Ulvshale giver strandvoldene grobund for forskellige skovnaturtyper.

En større sø, Even Sø, ligger sydvest for Præstø Fjord, og langs den lavvandede sø findes udbredte forekomster af hængesæk. I en af disse er der en bestand af den beskyttelseskrævende orkidé mygblomst. De truede naturtyper rigkær, surt overdrev og kalkoverdrev findes spredt i området blandt andet som forekomster mellem strandengene og det bagvedliggende agerland.

Tilsammen er ca. 1.385 ha fredet, svarende til 33 % af landarealet i Natura 2000-området. Der er 3 vildtreservater i området: Ulvshale - Nyord, Præstø Fjord og Fanefjord-Grønsund vildtreservater.

Natura 2000-området ligger hovedsageligt i Vordingborg, Faxe og Næstved Kommuner og inden for vandplanområdet hovedvandopland 2.6 Østersøen. En beskedent del ligger i Guldborgsund Kommune og i hovedvandopland 2.5 Smålandsfarvandet.

En mere detaljeret områdebeskrivelse findes i basisanalysen.

Rigkær med gøgeurter og kæruld på Ulvshale. Foto: Sara Lindholdt

Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 147		
Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vadeflade (1140)
	Lagune* (1150)	Bugt (1160)
	Rev (1170)	Strandvold med enårige planter (1210)
	Strandvold med flerårige planter (1220)	Enårig strandengsvegetation (1310)
	Strandeng (1330)	Forklit (2110)
	Hvid klit (2120)	Grå/grøn klit (2130)
	Klithede* (2140)	Havtørnklit (2160)
	Skovklit (2180)	Klitlavning (2190)
	Enebærklit* (2250)	Søbred med småarter (3130)
	Kransnålalge-sø (3140)	Næringsrig sø (3150)
	Brunvandet sø (3160)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Enekrat (5130)
	Tørt kalksandsoverdrev* (6120)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Urtebræmme (6430)	Hængesæk (7140)
	Avneknippemose* (7210)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blåndskov (9160)
	Vinteregeskov (9170)	Stilkege-krat (9190)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
Arter:	Skæv vindelsnegl (1014)	Sumpvindelsnegl (1016)
	Stor kærguldsmed (1042)	Stor vandsalamander (1166)
	Bredøret flagermus (1308)	Spættet sæl (1365)
	Mygblomst (1903)	

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 84		
Fugle:	knopsvane (T)	sangsvane (T)
	troldand (T)	lille skallesluger (T)
	toppet skallesluger (T)	stor skallesluger (T)
	havørn (TY)	blishøne (T)
	fjordterne (Y)	havterne (Y)

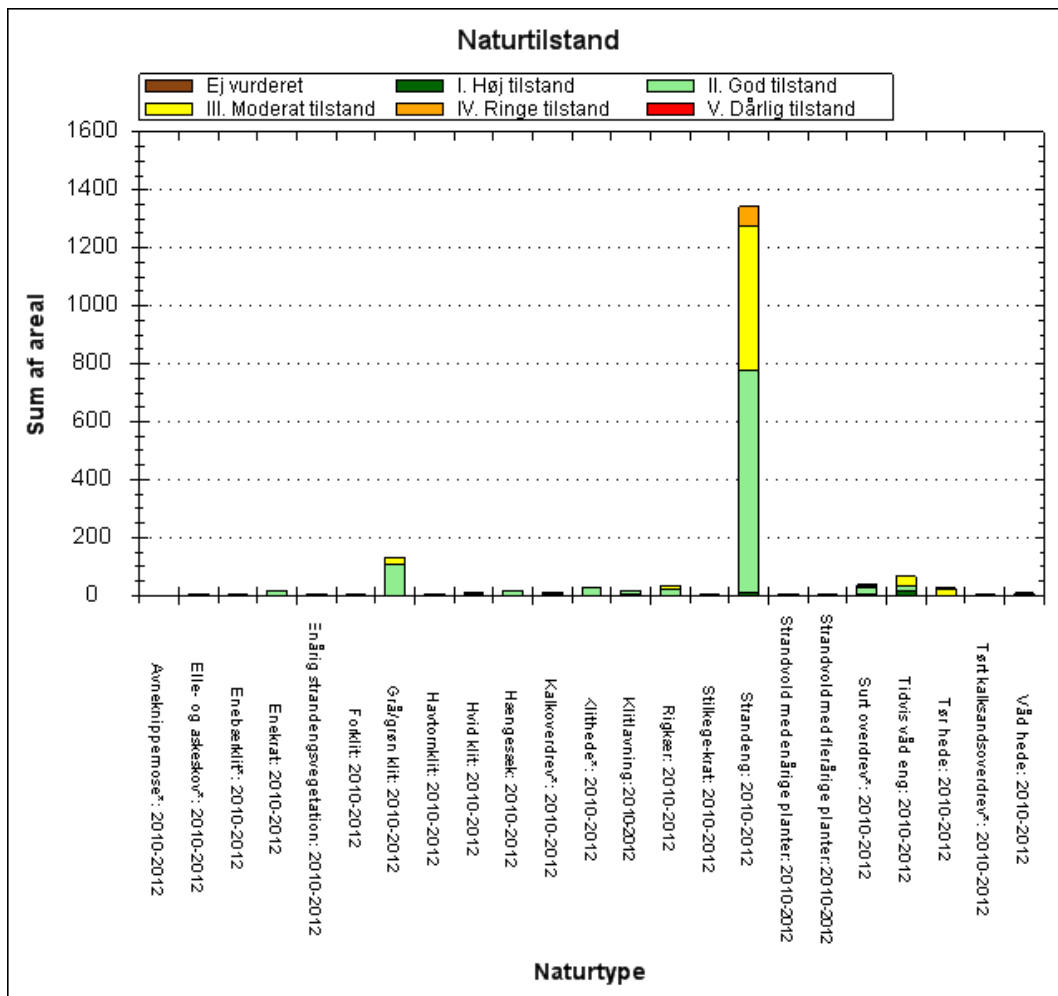
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 89		
Fugle:	skarv (TY)	knopsvane (T)
	pibesvane (T)	sangsvane (T)
	grågås (T)	bramgås (T)
	pibeand (T)	spidsand (T)
	skeand (T)	troldand (T)
	hvinand (T)	lille skallesluger (T)
	toppet skallesluger (T)	stor skallesluger (T)
	havørn (TY)	rørhøg (Y)
	vandrefalk (T)	pletlet rørvagtel (Y)
	blishøne (T)	klyde (Y)
	hjejle (T)	brushane (Y)
	splitterne (Y)	fjordterne (Y)
	havterne (Y)	dværgterne (Y)

Naturtyper, fugle og andre arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype. Ved fuglearter: "T" = trækfugl, "Y" = ynglefugl. Udpegningsgrundlaget for habitatområdet og fuglebeskyttelsesområderne er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

2.1 Tilstanden for områdets udpegede natur

Neden for er vist den vurderede tilstand for de af områdets naturtyper og levesteder for arter, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem. Se basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

2.1.1 Terrestriske naturtyper arealfordeling og tilstand

De kortlagte naturtyper areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2010-12.

Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data fra Natura 2000-basisanalyserne, revideret december 2014. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2016-21, der er sendt i høring 19. december 2014 til 10. april 2015. Det er muligt at downloade alle data, der vises i [MiljøGIS](#), således at man kan arbejde med dem i egne IT-systemer.

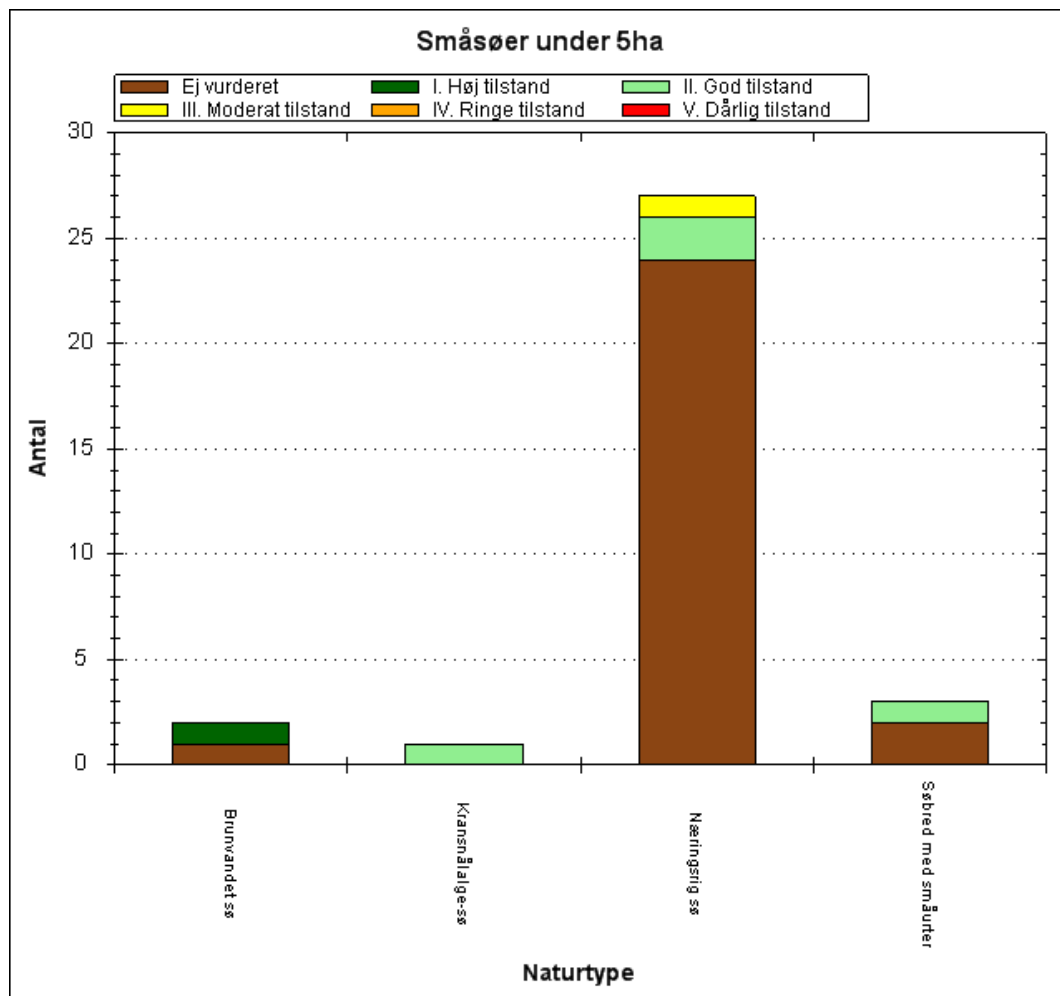
Det meste af det meget store strandengsareal (naturtyperne 1330 og 1310) er i god naturtilstand. Den alligevel betragtelige arealandel i moderat - ringe tilstand skyldes primært manglende afgræsning, som visse steder kan være den ønskede tilstand af hensyn til levesteder for rørhøg. Strandvoldsnaturtyperne (1210 og 1220) og klitnaturtyperne (2110, 2120, 2130, 2140, 2160, 2190 og 2250) er ligeledes overvejende i god tilstand takket være højt artsindhold og gode strukturforhold med fri landskabelig dynamik langs kysterne. Op til 25 % af enkelte af klitnaturtyperne er dog i moderat tilstand på grund af lavt artsindhold eller forekomst af invasive arter.

For overdrevs- og hedenaturtyperne er billedet ganske sammensat. To af typerne (5130 og 6230) er helt, henholdsvis overvejende, i god naturtilstand. Der er tale om typer, der med den rette pleje kan udvikles til et godt artsindhold på de udvaskede strandvolde. Det samme gælder hedenaturtyperne (4010 og 4030), men her gør dårlige strukturforhold sig gældende, primært tilgroning, så naturtilstanden i hovedsagen er moderat - ringe. Kalkoverdrevsnaturtyperne (6210 og 6120) har ligeledes mere end halvdelen af arealet i moderat naturtilstand. Forklaringen vurderes at være en kombination af arealfragmentering, næringsstofbelastning, manglende pleje og utilstrækkelige jordbundsforhold til en fuld udvikling af naturtyperne.

Blandt de ferske lavbunds naturtyper er situationen også blandet. For to af typerne (7210 og 7230) er det meste af arealet i god naturtilstand, mens det for andre (6410 og 7140) er mindre arealandele. Den første af disse (tidvis våd eng) er blandt andet under udvikling på arealer, der har været i langvarig ekstensiv drift, men her er artsindholdet endnu beskedent. Forekomster i moderat - ringe tilstand har udfordringer af samme type som beskrevet for kalkoverdrevene.

Arealforhold og tilstandsvurderinger er beskrevet nøjere i basisanalysen.

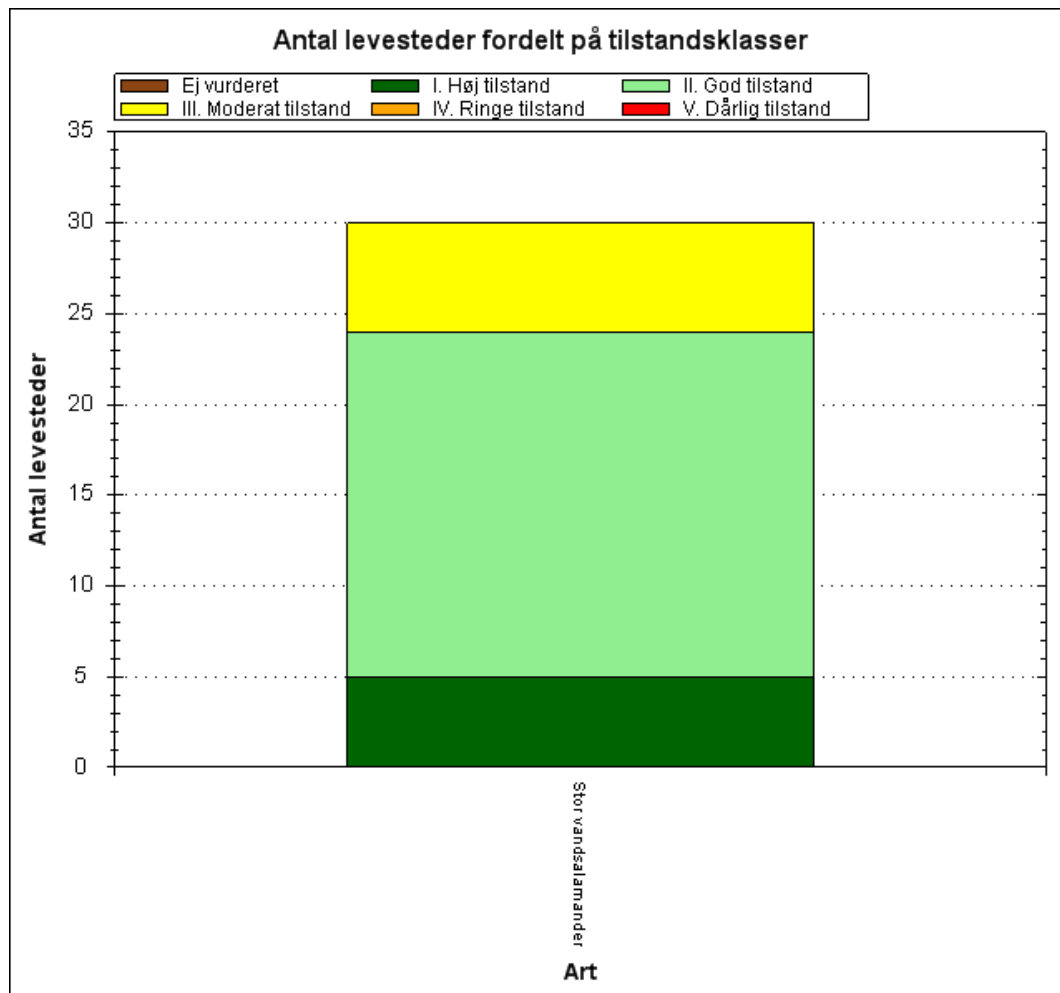
2.1.2 Sønaturtypers tilstand

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området

Foreløbig seks småsøer er tilstandsvurderet. Det drejer sig om forekomster af fire forskellige sønaturtyper (3130, 3140, 3150 og 3160), der med en enkelt undtagelse er fundet i god eller høj tilstand. Et vandhul, der tjener som kreaturvandingshul, har moderat arts- og strukturtilstand med bl.a. forekomst af trådalger.

2.1.3 Arts levesteders tilstand

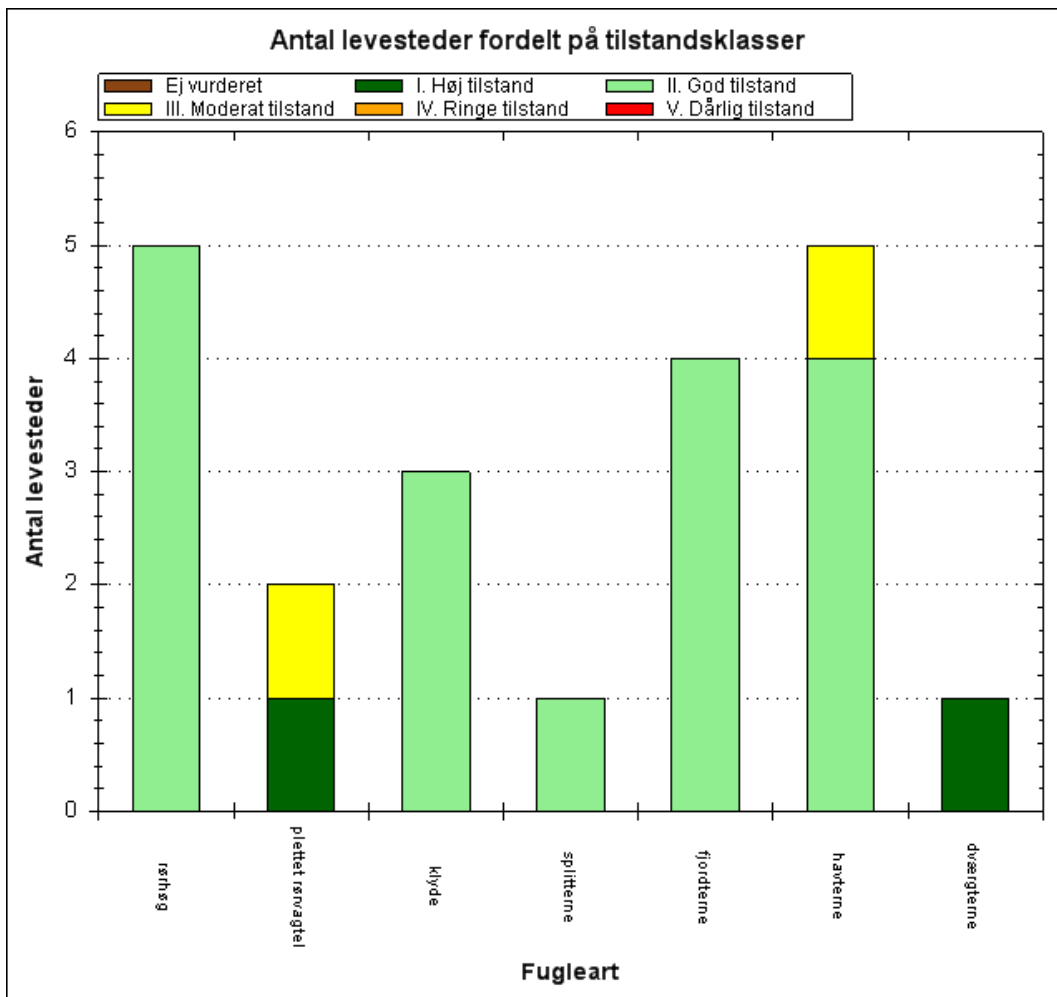

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder

I alt 30 søer og vandhuller er kortlagt som levesteder for stor vandsalamander i NOVANA overvågningsprogrammet. Tilstanden af levestederne er fundet god eller høj i 24 af de 30 levesteder. Forekomst af fisk eller tegn på forurening af vandet er nogle af de faktorer, der trækker ned i levestedsvurderingen.

De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Naturstyrelsens [MiljøGis](#).

2.1.4 Ynglefugles levesteders tilstand

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle

Kortlægningen af ynglefuglenes levesteder er foretaget i 2013-14, og den beregnede tilstand af disse fremgår af ovenstående diagram.

De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Naturstyrelsens [MiljøGis](#).

De kortlagte levesteder for kystfuglene er overvejende i god - høj naturtilstand. Hvor levestedforholdene er moderat skyldes det konstaterede problemer med hensyn til tilgroning og tilgængelighed for ræv.

Levestedsvurderingen afspejler ikke nødvendigvis alle aktuelle forhold vedrørende prædation på en lokalitet, hvor fx forekomst af store måger, rotter eller mink kan være en alvorlig begrænsende faktor.

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet som for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Truede naturtyper/arter
- Særligt danske ansvarsnaturtyper/arter.

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af den bedste faglige viden.

Målsætningerne rækker udover den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og afspejler desuden en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades, herunder især at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder

3.1 Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Det overordnede mål for Natura 2000-område 168 har særligt fokus på kystnaturen med et stort antal arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Flere af disse er særligt vigtige pga. sjældenhed, en særligt truet status eller stor arealmæssig repræsentation i området.

Det overordnede mål for Natura 2000-område 168 er:

- At de store lavvandede marine områder har en god vandkvalitet og et artsrigt dyre- og planteliv. Områderne opfylder derved livsbetingelserne for de internationalt vigtige

- forekomster af trækkende vandfugle bl.a. knopsvane, pibesvane, sangsvane, grågå, pibeand, spidsand og trolldand, som Danmark har et særligt ansvar for at beskytte.
- At fri landskabsdannelse og dynamik præger langt hovedparten af områdets kyststrækninger. Områder med komplekse strandvoldssystemer har høj prioritet. Arealet med habitatnaturtyper i disse områder er øget, herunder vigtige forekomster af naturtyperne enebærklit, våd hede og tør hede.
  - At gunstig bevaringsstatus for strandengene, der udgør en betydende andel (ca. 5 %) af det samlede danske strandengsareal, er opnået og sikret.
  - At gunstig bevaringsstatus for naturtypen vinteregeskov, der kun findes i tre Natura 2000-områder i Danmark, er opnået og sikret.
  - At gunstig bevaringsstatus for de truede naturtyper surt overdrev, kalkoverdrev med vigtige orkidéforekomster, tidvis våd eng og rigkær er opnået og sikret.
  - At gunstig bevaringsstatus for de truede fuglearter plettet rørvagtøl, brushane, splitterne og dværgterne er opnået og sikret.
  - At der er sikret tilstrækkelige, forstyrrelsesfri områder for Natura 2000-områdets store antal vand- og kysttilknyttede fuglearter samt spættet sæl.
  - At områdets økologiske sammenhæng og robusthed (dets økologiske integritet) som helhed sikres ved:
    - hensigtsmæssig drift og hydrologi
    - lav næringsstofbelastning
    - gode etablerings- og spredningsmuligheder for arterne.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Naturtyper og arter skal på sigt opnå en gunstig bevaringsstatus.

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres natur/skovtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for levedygtige bestande af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau:
  - De kortlagte levesteder for plettet rørvagtøl og rørhøg inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
  - De kortlagte levesteder for klyde, splitterne og dværgterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området

- huser en ynglebestand på mere end 110 par klyde, 90 par splitterne eller 10 par dværgerterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen.
- Af de kortlagte levesteder for havterne inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 90 par havterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
  - Af de kortlagte levesteder for fjordterne inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen.
  - Tilstanden og det samlede areal af levestederne for skarv, havørn og brushane som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.
  - Tilstanden og det samlede areal af levesteder for sangsvane, grågås, bramgås, pibeand, spidsand og skeand som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på følgende antal individer: sangsvane: 710, grågås: 4300, bramgås: 5200, pibeand: 16.000, spidsand: 3300 og skeand: 2200.
  - Tilstanden og det samlede areal af levestederne for skarv, knopsvane, pibesvane, troldand, hvinand, lille skallesluger, toppet skallesluger, stor skallesluger, havørn, vandrefalk, blichøne og hjejle som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, hvor det er nødvendigt at foretage et valg.

Den vigtigste sydøstdanske forekomst af enebærklit findes i en forekomst i mosaik med andre klitnaturtyper. Naturtypen kan genetableres her på et flyvesandsareal med gamle individer af ene, hvor skovnaturtyperne med eg har etableret sig, delvis ved indplantning. Skovnaturtyperne kan kompenseres arealmæssigt andetsteds i området, hvor der ikke i dag er skovnaturtyper.

Naturtyperne våd hede og tør hede har ugunstig bevaringsstatus i den kontinentale biogeografiske region. Dette gælder også mht. en vurdering på naturtypernes areal, som derfor skal søges øget.

Tør hede findes to steder i habitatområdet. I det ene af disse kan arealmæssig udvidelse i større omfang kun ske i konkurrence med skovnaturtyper. Der vil evt. ved hjælp af skovgræsning kunne dannes en mosaik af skov og tør hede.

Rørhøg yngler i partier af sluttet og uforstyrret rørskov, hvorfor der bør være strandengsarealer, der er undtaget den generelle målsætning om afgræsning/høslæt.

Naturtypen kildevæld skal lysstilles på bekostning af skovnaturtyper, hvor en beskyttet tilstand vurderes at være resultatet af en nyere tilgroning med træer.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever de EU-retlige forpligtelser, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i 2. planperiode sigter på, at den planlagte og igangsatte indsats i 1. planperiode fastholdes og afsluttes, og der tages hånd om særligt truede naturtyper og arter, samt at der påbegyndes en strategisk indsats for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer.

Indsatsen fra de gældende planer 2010-15 videreføres. Hvis den forudsatte indsats for planperioden 2010-15 ikke er gennemført, når de kommunale handleplaner for 2. planperiode træder i kraft, forudsættes det, at den allerede igangsatte indsats færdiggøres i 2. planperiode, med mindre den udestående indsats vil være i strid med nærværende plan.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer.

Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

Områdets fredskovpligtige skovnaturtyper er omfattet af retningslinjer i Natura 2000-planen 2010-15 og videreføres i denne plan.

Generelle retningslinjer

- Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
- Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
- Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
- Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.

- Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.
- For skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
- Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

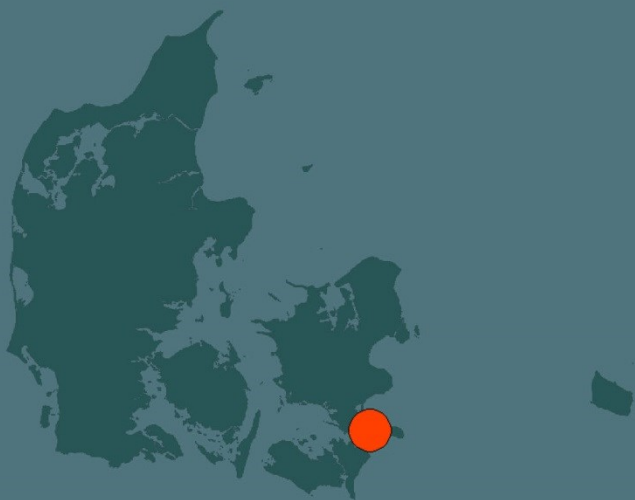
Områdespecifikke retningslinjer

- Tilstanden af levestederne for plettet rørvagtel forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet.
- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særligt opmærksomme på naturtyperne kalkoverdrev med vigtige orkideforekomster, rigkær, surt overdrev, tør hede, våd hede og tidvis våd eng samt arterne stor kærguldsmed, brushane, dværgterne, splitterne og plettet rørvagtel, som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i den biogeografiske region.

Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale nærmere på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Vollerup Enghave ved Fanefjord med græssende kreaturer: Foto: Søren Clemmensen

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK 2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00
www.nst.dk